

«СОЛОНЕ ОЗЕРО» – ПЕРСПЕКТИВНИЙ ЗАПОВІДНИЙ ОБ'ЄКТ КОЗЕЛЬЩИНЬСЬКОГО РАЙОНУ

Шиян О.О., Чеботарьова Л.В.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

Важливу роль у створенні і функціонуванні Регіональної екомережі Полтавщини відіграє природно-заповідний фонд (ПЗФ) Козельщинського району, об'єкти, якого створені в межах річок Псла та Говтви, численних стариць, малих річок, ставків та боліт. Сучасна екомережа району включає 11 заповідних територій та об'єктів місцевого значення загальною площею 3024,9 га, що складає 3,26% від площі району, ступінь розораності земель – 68,0%, лісистість – 4,0%. До складу природно-заповідної мережі входять: заповідне урочище (1), ландшафтні (3) та гідрологічні (7) заказники [2]. Природно-заповідні об'єкти представляють різноманітну флору і фауну заплавлених комплексів (луки, болота, водойми) та лісових екосистем.

На території Козельщинського району досить численними є ділянки з цінними флористичними та фауністичними комплексами, що нині не входять до ПЗФ області та можуть розглядатися як перспективні для заповідання. До таких об'єктів належить територія, яка розташована на південно-західній околиці с. Книшівка, відома серед місцевого населення як «Солоне озеро». Назва пов'язана зі слідами засолення на берегах водойми та прилеглої території.

У зв'язку з унікальністю ландшафтів авторами було проведено експедиційні виїзди до Козельщинського району в травні-червні 2014 року.

Досліджена територія репрезентує природний комплекс, що складається з водойми з численними старицями, лісового масиву та лучно-степових ділянок.

Про засоленість місцевості свідчили популяції глікогалофітів: подорожника ланцетолистого (*Plantago lanceolata* L.), полину австрійського (*Artemisia austriaca* Jacq.) і полину гіркого (*A. absinthium* L.); про підкислений – зростання ацидофілів: щавлю кислого (*Rumex acetosa* L.), кінського (*R. confertus* Willd.), щавлю горобиноного (*R. acetosella* L.), хвощу польового (*Equisetum arvense* L.) та болотного (*E. palustre* L.). Подекуди суцільне змикання утворювали щавель кислий та горобиний. Водойма являла собою старорічище з водною та прибережно-водною рослинністю, із заболоченими у пониженнях берегами. Відмічені зарості рогозу вузьколистого (*Typha angustifolia* L.) та широколистого (*T. latifolia* L.); подекуди зустрічались лепеха звичайна (*Acorus calamus* L.) та лепешняк тростини (*Glyceria arundinacea* Kunth.). На середніх елементах рельєфу поширені справжні луки, які перемежовувались з остепненими ділянками. Цінною знахідкою місцевості можна вважати понад десять куртин червонокнижної рослини – ковили пірчастої (*Stipa pennata* L.), угруповання якої занесене до Зеленої книги України [1, 3].

Трав'янистий покрив лучно-степових ділянок репрезентують: чебрець Маршаллів (*Thymus marschallianus* Willd.), гадючник звичайний (*Filipendula vulgaris* Moench), жовтець повзучий (*Ranunculus repens* L.), перстач сріблястий (*Potentilla argentea* L.), перстач гусячий (*P. Anserine* L.), перстач прямостоячий (*P. erecta* (L.) Raeusch), дивина фіолетова (*Verbascum phoeniceum* L.), цибуля гранчаста (*Allium angulosum* L.), шавлія сухостепова (*Salvia stepposa* Shost.), горошок

мишачий (*Vicia cracca* L.), конюшина лучна (*Trifolium pratense* L.), конюшина гірська (*T. montanum* L.), конюшина альпійська (*T. alpestre* L.), конюшина польова (*T. arvense* L.), куряча сліпота звичайна (*Nonea pulla* L.), енотера дворічна (*Oenothera biennis* L.), цмин пісковий (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench), лисохвіст лучний (*Alopecurus pratensis* L.), тимофіївка лучна (*Phleum pratense* L.), тонконіг лучний (*Poa pratensis* L.), костриця безоста (*Festuca inarmata* Schur) та костриця лучна (*F. pratensis* Huds), кипець великий (*Rostraria grandis* Bess. ex Gorski). Суниці зелені (*Fragaria viridis* Duch.) та напівпаразит дзвінець весняний (*Rhinanthus vernalis* (N. Zing.) Schisch. et Serg.) утворювали аспекти.

Лісовий масив представлений тополею чорною (*Populus nigra* L.), кленом гостролистим (*Acer platanoides* L.), робінією звичайною (*Robinia pseudoacacia* L.), в'язом гладким (*Ulmus laevis* Pall.), терном колючим (*Prunus spinosa* L.), глодом кривочашечковим (*Crataegus curvisepala* Lindm.), кленом ясенolistим (*Acer negundo* L.), маслинкою сріблястою (*Elaeagnus argentea* Pursch).

Фауністичний комплекс території досить різноманітний. Виявлено бронзівку золотисту (*Cetonia aurata* L.), популяції синявця-агруса (*Plebeius argus* L.), бугая (*Botaurus stellaris* L.), сірого сорокопуда (*Lanius excubitor* L.), звичайної зозулі (*Cuculus canorus* L.), зяблика (*Fringilla coelebs* L.), східного соловейка (*Luscinia luscinia* L.), болотяної сови (*Asio flammeus* Pontopp). Відмічені мартин каспійський (*Larus ichtyaetus* Pall.), занесений до Червоної книги України [4], та регіонально рідкісний вид – велика біла чапля (*Egretta alba* L.).

Рівень антропогенного навантаження території на час обстеження був дуже високий: обладнане футбольне поле, діяли сінокоси, наявні сліди стихійних вогнищ, численні сухоруки тощо.

Територія «Солоного озера» має водоохоронне значення, виступає стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод та водного режиму. Водні угіддя є місцем гніздування, відтворення та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу.

«Солоне озеро» є осередком збереження та охорони окремих природних ділянок, рідкісного та фонового біорізноманіття Полтавщини, перспективною для заповідання територіїю.

Література

1. Зелена книга України / під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 213-214.
2. Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О.М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 115-116.
3. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 257.
4. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 459.

ЗМЕНШЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Капуста Ю.С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Біорізноманіття – основа життя на Землі та добробуту людини.